

Les Espases, serra, culminant en el santuari de *Sant Salvador de les Espases*, suspès entre grans escarpats (1924), a l'E. de (Can) Tovella, i O. de Puigventós. Per allí passava el terminal de la vegueria de Bna., a. 1370: «Olesa --- *Rocha de Spaa* --- Coll Daví ---», en doc. de 1370 (ZRPb. XIII, 99); *la Roca de l'Espasa*, junt amb Vacarisses i Olesa ja pertanyia a la veg. de Bna., c. 1300 (BABL IX, 120); id. «*La Rocha de la Spasa*», a. 1505, escrivia Marquilles (DAG). Ja en tenim docs. del S. x: «castrum q. dicunt *Spadas* --- et ipsum alau- de q. d. *Tovella* --- kastrum de --- *Sparagaria*» a. 985 «castrum q. nuncupant ipsas *Spadas* cum --- *Sparagaria* --- et ipsa *Tovella* --- et ipsa *Molena*» a. 993 (en el *Dipl. Cat. Vic.*, §§ 517, i 571; també § 572). Cf. J. Solà, *Hist. de St. Salvador de les Espases*, Terrassa, 15 1829, 130 pp. (8ª, amb làmines i els goigs).

Castellsespasa, gran penyal, damunt la confluència del riu Llierca, entremig d'aquest i la Riera de Sant Aniol, alta Garrotxa (1926, *E.T.C.* I, 17).

Variant ESPÀ(A)

L'Espà contracció del cat. ant. *espa* (Cròn. Jaume I etc.): llogaret agre. al te. de Saldes (Alt Berguedà); pron.: *l'espà* (1931). És al bell peu Sud dels espadats de Pedraforca (oït, 1931 i 1932); 1170 *term. de Espada*, afr. de Saldes i Castellfraumir (cit. junt amb Vallcebre (MiretS., *Templ.*, p. 152; CCandi, *Mi. Hi. Cat.* I, 59); 1260: G. clergue d'*Espada* (SerraV., *Pinós i M.* III, 195); 1289: «par. S. Andree dez *Espaa*» (SerraV., o. c. I, 92); 1289: «castrum ruppe de *z'Espaa*» 30 (Font Rius, *C. d. p.*, § 353); 1291: «*Z' Espaa*» (id. I, 474); 1313: *Spadaa* (I, 124); altres cites de la forma *La Spaa* 1360 (I, 474); 1339 (II, 195); *d'espaa*, 1358, *Ça Spaa* 1342, 1344, 1345, *Espà* en diversos docs. de fi S. XIV i 1817, 1822 (SerraV., III, p. 19) (cf. *Top. Hesp.* II, 175).

Roca d'Espà vall de Boí, te. de Durro, és l'espadat per on s'enfila la dreuera de Boí a Durro, en tombar la serra d'un poble a l'altre (XII, 167); a alguns ho he sentit en plural: *de l'espàs* (1959).

Espadà, Espadamala, Espada-roia, Espadella, V. Espada

ESPAËN amb *Espasens* i NLL relacionats

(1) *Espaén*, llogaret de l'Urgellet, agre. a La Guàrdia d'Ares, uns 17 k. OSO. de La Seu d'Urgell.

PRON. MOD.: *espaïén*, oït allí mateix, i poblets 50 circumdants, en la meua enq. de 1957 (XVII, 23.6).

MENCIONS ANT. 923: «--- in *Espaenne* ---» (Abadal, *Pall. i R.*, 353); 1357: Guillem d'*Espaen*, d'*Espaen* o de *Spaeny*, i 1397: Guillem d'*Espaseny*, donzell que servia a Sta. Magdalena de la Faja, de 55 Bagà (SerraV., *Pinós i Mpl.* I, 394; i III, 208); 1518: *Spaey* (fº 13v, 14r i 15r), i «la coltia --- d'en Lleguna d'*Spaey*», com afrontació de Castellàs (fº 20r; *Spill* de Castellbò). També és més probable que es referíxi a (1) que no a (2) el capbreu de la vall de Ri-

bes, c. 1283, en parlar de «la baylia d'*Espesen*, qi fo compra d'En Jacme Tobau», donant-ne el preu: «pren lo senyor de Ribes e-l graner de Pardines, del senyor rey ---» (Alart, *RLR* IV, 60). Car (2) és un poc més lluny de (1) uns 80 k. de Ribes i Pardines (que de (1) uns 70), i Tobau encara més cap a l'O. i ja a la mateixa comarca que Bagà (on servia el dels docs. del S. XIV).

(2) *Espasens*, veïnat, que junt amb Santa Caterina, depèn de Vilavenut, agre. al mun. de Fontcoberta, 6 k. al ENE. de Banyoles.

PRON.: *aspazén*, oït allí mateix, en l'enq. de 1964 (XLIV, 143, 144).

MENCIONS ANT. 1049: «ecclesiola de Sta. Maria de *Spasent*», sota la dependència de St. Martí d'Ollers (BABL III, 327; Monsalv. XVI, 158); 1195: Guillem de *Spasent*, prior de Ridaura (BABL IV, 246); 1240: Guillem de *Spasen*, monjo de Breda test. en doc. relatiu a Riudarenes (*Cart.* de Roca-rossa, 133.3); 1319: 20 Guillem de *Spasens* (BABL IV, 474).

És ben insegur si pertanyen a (1) o a (2) un Araldi de *Spasen* de 1250, Arnaldi de *Spasen* de 1293, i Ugueti de *Spasen* de 1271, que Alart documenta en l'*InvLC*, s. v. *espasa*: més aviat a (1), puix que la vall de Ribes i Cerdanya fins arran de la SdUrg. eren del reialme de Mallorca (cf. cita de 1283). També seran més aviat de (1) un G. R. de *Espasen* i un B. de *Espasen* de docs. del Ripollès, aa. 1092 i 1119 (Monsalv. xv, 309, 331).

ETIM. Que es tracta d'un NP germ. és evident, cosa que ja va veure Aebischer (*Top.*, 29), sense distingir entre (1) i (2), ni conèixer sinó la menció de 1094. Jo vaig indicar breument (*E.T.C.* I, 39; *LleuresC*, 210) que ve de SPANOSIND, amb la pèrdua de la -s- en *Espasén*, en condicions normals, explicades en *LleuresC*, p. 219; i que s'ha de considerar com NP germ. pur, desestimant les vacil·lacions de M-Lübke (*Altportug.* PNN II, 54.12; I, 55.77), que vacilla entre això i un xocant híbrid format amb el ll. *hispanus* 40 'espanyol'; agreujades encara per Aebischer, que hi embulla un -SAND absolutament impossible en sentit fonètic, i incongruent.

Altrament aquest NP, que està ben fundat en les arrels germàniques, està documentat abundantment no sols en les fonts germàniques sinó sobretot en les catalanes medievals i portugueses: *Si. Espanesindi*, a. 840 (Abadal, *Pall. i R.*, 17): «*Espanesindo* entore» a. 985 (Terrassa, *BABL* VII, 382). Seniofred *Espanen* a. 1051 a Organyà (*BABL* VIII, 431), o sigui a la mateixa rodalia que (1) (7 k. més al S.); potser de la mateixa família epònima de (1). Però també en els docs. del Cart. de St. Cugat, documenta el mateix Aeb. (*Onom. Cat.*, § 29) dos *Spanesindus*, *Esp-* i dues *Spanesinda* femenines, en docs. dels aa. 900, 955, 965 i 990.

El NL portuguès *Esposende*, cap d'un concelho a mig camí d'O Porto a la foz del Minho, ve sens dubte d'*Espaosende* < VILLA SPANOSINDI, amb l'esvaïment normal de la -N- intervocàlica. Leite de Vasconcelos (*RLus.* XXII, 187), i M-Lübke (o. c. I, 76) ja van